

Çocuklar İçin Anksiyete Duyarlılığı İndeksi'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması

BASKIDA

Dr. Savaş YILMAZ¹, Dr. Emine ZİNNUR KILIÇ²

ÖZET

Amaç: Anksiyete duyarlılığı kişinin anksiyete ile ilişkili hislere karşı korkusu olarak tanımlanmıştır. Bu araştırmanın amacı Çocuk Anksiyete Duyarlılık İndeksi'nin (ÇADİ) Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasıdır.

Yöntem: Çalışmaya 8-15 yaş aralığında 328 sağlıklı gönüllü alınmıştır. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADİ) ve Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (ÇDSKE) uygulanmıştır.

Bulgular: ÇADİ'nin ÇDSKE alt puanlarından sürekli kaygı ($r=0,42$) ve durumluk kaygı ($r=0,32$) puanları ile anlamlı düzeyde bağlantı gösterdiği gözlenmiştir. ÇADİ'nin yüksek bir iç tutarlılık gösterdiği (Cronbach alfa= 0,74) ve test tekrar test güvenilirliğinin iyi olduğu ($r= 0,77$, $p<0,001$) belirlenmiştir. Açımlayıcı faktör analizinde 6 faktörlü yapı gözlenmiş, ancak yazınla uyumlu şekilde fiziksel, bilişsel ve sosyal olmak üzere 3 faktörlü yapının doğrulayıcı faktör analizinde kabul edilebilir olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Bu çalışmayla Türkçeye kazandırılan ÇADİ'nin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu gösterilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Anksiyete duyarlılığı, Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi, geçerlik, güvenilirlik

SUMMARY

The Adaptation of the Childhood Anxiety Sensitivity Index to Turkish Culture

Objective: Anxiety sensitivity (AS) refers to the fear of anxiety-related sensations. The aim of the present study is to investigate the validity and reliability of Childhood Anxiety Sensitivity Index (CASI) and adapting it into Turkish.

Method: The study group consisted of 328 healthy individuals whose age between 8-15 years old. All subjects included in the study filled out the Childhood Anxiety Sensitivity Index (CASI) and the State-Trait Anxiety Inventories for Children (STAI-C).

Results: The CASI was found to be significantly related to both trait and state anxiety scores ($r=0.42$ and $r=0.32$, respectively). It had a high internal consistency (Cronbach $\alpha= 0.74$) and good test-retest reliability ($r= 0.77$, $p< 0.001$). Exploratory factor analyses showed that the CASI is comprised of 6 lower-order factors. However, CASI subfactors was established according to literature as a three factor model: physical, cognitive and social.

Conclusion: According to the present study, the CASI Turkish version was shown to be a valid and a reliable scale.

Key Words: Anxiety sensitivity, Childhood Anxiety Sensitivity Index, validity, reliability

Geliş Tarihi: 24.10.2013 - **Kabul Tarihi:** 14.02.2014

¹Yrd. Doç., Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Necmettin Erbakan Üniv., Meram Tıp Fak., Konya. ²Prof., Serbest Psikiyatrist. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, İstanbul.

Dr. Savaş Yılmaz, e-posta: drsavash@gmail.com

GİRİŞ

Anksiyete duyarlılığı (AD) Reiss ve McNally (1985) tarafından geliştirilmiş bir kavram olup, bireylerin anksiyete ile ilişkili duyumlardan ne düzeyde rahatsız olduklarını ve bu duyumları fiziksel, psikolojik veya sosyal açıdan ne kadar tehdit olarak algıladıklarını ifade etmektedir. AD anksiyete ile ilişkili bir kavram olmakla birlikte, AD'nin beklentisel (süreklilik) ve durumluk anksiyeteden farklı olan ilerleyen dönemde oluşabilecek anksiyete bozukluğunu öngördüğü ve görece değişmeyen yapısal bir özelliği ifade ettiği varsayılmaktadır (McNally 1996). Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar AD'nin genetik temelleri olduğu, ayrıca otonom sinir sistemi işlevleri ile bağlantısı bulunduğunu göstermiştir (Stein ve ark. 1999, Schmidt ve Zvolensky 2007, van Beek ve Griez 2003).

AD'nin öncelikli olarak panik bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu gibi anksiyete bozukluklarına yatkınlık ile ilişkili olduğu bildirilmiştir. Bununla birlikte, yakın zamanda yapılan çalışmalar AD'nin alkol/madde bağımlılığı, depresyon, davranım bozukluğu gibi durumlarda da koruyucu ya da tetikleyici etkilerinin olduğunu göstermiştir (Mantar ve ark. 2011, Kılıç ve ark. 2008, Bilgiç ve ark. 2013).

Erişkinlerde anksiyete duyarlılığı ile ilişkili en sık kullanılan ve üzerinde çalışılmış olan ölçek Anksiyete Duyarlılığı İndeksi'dir (ASI) (Reiss ve ark. 1986). Bu ölçek anksiyetenin kişide ortaya çıkardığı duyumlara ilişkin sorular içerir ve tüm maddelerin toplamı ile AD toplam puanı saptanmaktadır. Türkçeye çevrilmiş formunun geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Ayvaşık 2000). Başlangıçta ASI kendi içinde bütünlüğü bulunan bir yapı olarak kavramsallaştırılmış olsa da, sonraki yıllarda yapılan çalışmalar alt faktörlerin olduğunu desteklemiş ve son olarak sosyal, bilişsel ve fiziksel alt faktörleri değerlendiren ölçekler oluşturulmuştur (Taylor ve ark. 2007). Üç alt faktöre sahip olan Anksiyete Duyarlılık Ölçeği-3'ün ülkemizde de geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Mantar ve ark. 2010).

Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADI) ise Silverman ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilmiştir. 6-17 yaş arası okul çağı çocuklarına yönelik hazırlanmış olan 18 maddelik bu ölçek çocukların anksiyete ile ortaya çıkan bedensel duyumlarından ne kadar korktuklarını puanlamalarına dayanır. Erişkin ölçeği ile arasındaki en önemli fark maddelerin ve puanlamanın daha basit oluşudur. Başlangıçta tek faktör olarak değerlendirilse de, daha sonra çeşitli sayılarda alt faktörlerden üretilen alt ölçekler olduğu öne sürülmüştür. Son yıllarda yapılan çalışmalarda erişkindekine benzer şekilde bilişsel, sosyal ve fiziksel faktörlerden oluşan 3 faktörlü model kullanılmaktadır (Silverman ve ark. 2003, Adronetto ve ark. 2008).

Bu çalışmada Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi'nin Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Ölçeğin çevirisi

Ölçek Silverman ve arkadaşları ile görüşülerek istenmiş ve Türkçeye çevirisi ve geçerlik güvenilirliğinin yapılması için gerekli izinler alınmıştır. İngilizce bilgisi iyi düzeyde olan iki çocuk psikiyatrisi öğretim üyesi tarafından Türkçeye çevrilmiş, iyi düzeyde İngilizce bilen bir psikiyatri öğretim üyesi tarafından geri çevirisi yapılmıştır.

Türkçeye çevrilen ölçek Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde çocuk psikiyatrisi kliniğine başvuran on çocuğa uygulanarak anlaşılabilirliği yönünden denenmiş, anlaşılamayan sorular gözden geçirilip düzeltilmiş, anlaşılmayan terimlerin yerine uygun Türkçe terimler kullanılarak son hali verilmiş, böylece yüzey geçerliliği açısından kontrol edilmiştir.

Örnekleme seçimi ve uygulama

Araştırma için Ankara Valiliği ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi etik kurulundan onay alınmıştır. Örnekleme seçiminde Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Ankara'nın mahallelere göre sosyoekonomik düzeyi belirten listelerinden yararlanılmış ve üç farklı sosyoekonomik düzeyi temsil edecek şekilde okullar seçilmiştir. Rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenen sınıflarda, her okulda ortalama 100 öğrenci olacak şekilde ve yaş gruplarının birbirine denk olabilmesi için 2, 4, 6 ve 8. sınıf öğrencileri çalışmaya dahil edilmiştir. Okulun ve öğretmenlerin uygun olduğu saatlerde okullara gidilerek araştırmacı ve ders öğretmeni gözetiminde çocuklara özbildirim ölçeklerinin uygulanması sağlanmıştır. Test sürecinden önce ölçekler ve araştırma tekrar öğrencilere kısaca tanıtılmış ve tümünden onam alınmıştır. Ölçeklerin toplanmasından sonra tekrar test uygulaması için okul yönetimi ile birlikte bir sınıf belirlenmiş ve o sınıftaki 20 öğrenciye 10 gün sonra test tekrar uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu

Araştırma için özel olarak hazırlanmış olan bu formda çocuğun yaşı, cinsiyeti, sosyoekonomik durumu, bedensel ve ruhsal hastalık başvurusu, anne-baba yaş ve eğitim düzeyleri yer almaktadır. Bu bölümde elde edilen veriler, çocuğun gelişim ve psikopatolojisini etkileyebilecek önemli etmenleri denetleyebilmek için de kullanılmıştır.

Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADI)

Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi, Silverman ve arkadaşları (1991) tarafından Reiss ve arkadaşlarının (1986) anksiyete duyarlılığı indeksinin çocuklara uygun şekilde düzenlenmesi ile oluşturulmuştur. On sekiz maddelik bir kendi bildirim ölçeğidir. Çocukların anksiyete oluşturabilecek iç ve dış uyaranların sonrasında hissedilen duygularını sorgular.

TABLO 1. Çocuk Anksiyete Duyarlılığı Ölçeği ile Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeklerinin Korelasyonu.

		Durumluk Anksiyete	Sürekli Anksiyete
Anksiyete Duyarlılığı	r	0,326(***)	0,421(***)
	p	<0,001	<0,001
	S	307	318

***p<0,001

Erişkin ölçeğinden farklı olarak 4 yerine anlaşılabilirliğin artması için 3'lü Likert tipi ölçek olarak düzenlenmiştir. ÇADİ, 7 yaşına kadar küçük çocukların bile kolayca anlayacağı hiç (1), biraz (2), çok fazla (3) şeklinde puanlanır. En düşük 18, en yüksek 54 puan alınabilir. Maddeler fiziksel, fiziksel olmayan ve karışık olmak üzere 3 ana başlık altında değerlendirilebilir. Silverman ve arkadaşları (1991) tarafından yapılan geçerlik güvenilirlik çalışmasında geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu saptanmıştır.

Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (ÇDSKE)

Spielberger (1976) tarafından geliştirilmiş olan bu ölçeğin durumluk ve sürekli kaygı için 20'şer soruluk çoktan seçmeli iki alt ölçeği bulunmaktadır. Her madde belirtinin şiddetine göre 0, 1 ya da 2 olarak puanlanmaktadır. Durumluk kaygı; bireyin belirli bir zamanda, belirli şartlar dahilinde hissettiği kaygıyı tanımlamakta ve dış etkenlere göre değişim gösterebilmektedir. Sürekli kaygı ise bireyin genel olarak ne hissettiğini tanımlamakta ve bireyin genel olarak anksiyete düzeyini yansıtmaktadır. Ölçeğin ülkemizdeki geçerlik ve güvenilirlik çalışması Özusta (1995) tarafından yapılmıştır.

İstatistiksel değerlendirme

Çocuk için Anksiyete Duyarlılık İndeksi'nin (ÇADİ) güvenilirlik çalışmasında ölçeğin iç tutarlılığına ve test-tekrar test bağıntısına bakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığının saptanması için Cronbach alfa analizi kullanılmıştır. Geçerlik için benzer ölçek geçerliği ve açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Benzer ölçek geçerliği ve test tekrar test bağıntıları Pearson bağıntı analizi ile yapılmıştır. Faktör yapısının ve dağılımının değerlendirilmesi için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Ölçek puanları ve demografik verilerin ilişkisi değerlendirilirken t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi için AMOS paket programı, diğer verilerin istatistiksel analizi için SPSS paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel hesaplamalar esnasında p<0,05 değerler anlamlı olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya 8-15 yaş arasında ortalama yaşı 10,7±2,1 olan toplam 328 çocuk katılmıştır. Çocukların 181'i kız, 147'si erkek olup, kızların yaş ortalamasının 10,93±2,1, erkeklerin yaş ortalamasının 10,48±2,2 olduğu saptanmıştır. Yapılan değerlendirilmede kız ve erkeklerin yaşları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (t= -1,86, p=0,06). Sosyoekonomik düzey açısından ise çocukların 127'sinin (%38,7) yüksek, 92'sinin (%28) orta, 109'unun (%33,2) düşük sosyoekonomik düzeye sahip olduğu gözlenmiştir.

Geçerlik ölçümleri

1. Benzer ölçek geçerliği: Ölçeğin geçerliğinin belirlenmesi için anksiyete belirti şiddetinin saptanması için kullanılan Çocuk Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği ile bağıntılarına bakılmıştır. Pearson bağıntı analizi verilerine göre katılımcıların ÇADİ puanlarının hem durumluk anksiyete hem de sürekli anksiyete puanları ile anlamlı düzeyde bağıntılı olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

2. Yapı geçerliği: Yapı geçerliği bir ölçüm aracının amacı doğrultusunda çalışıp çalışmadığını belirleme sürecidir. ÇADİ'nin yapı geçerliğini sınamak için açıklayıcı faktör analizi (exploratory factor analysis) tekniği ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğünün yeterliliğini saptamada Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. Bu çalışmada tüm grupta hesaplanan KMO değeri 0,78 olarak bulunmuştur. Bu değer 1'e yaklaştıkça mükemmel olarak kabul edilir. ÇADİ'nin faktör yapısını belirlemek üzere, verilere "Kaiser normalizasyonu" ve "varimax dönüştürmesine" göre temel bileşenler analizi yapılmıştır.

Ortak varyans bir değişkenin analizde yer alan diğer değişkenlerle paylaştığı varyans miktarıdır. Maddelerin ortak varyansının 0,30'dan yüksek olduğu gözlenmiştir (Tablo 2). Bu değerlendirmeler ölçeğin yapı geçerliğini desteklemektedir.

Faktörlerin elde edilmesinde özdeğer istatistiği (eigen value) 1'den büyük olan faktörler anlamlı kabul edilmiştir. Değişkenlerin rotasyonunun amacı, yorumlanabilir ve anlamlı faktörler elde etmektir. Bu amaçla varimax rotasyon sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Yapılan faktör analizinde 6 faktör, 1 ve üzeri değerler almıştır. Bu nedenle ölçeğin 6 alt ölçeğe ayrıldığı görülmektedir (Tablo 2).

Yazındaki faktör yapısına uygun olarak yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizinde yapılan modellemelerde, her üç modelin de (Şekil 1) istatistiksel olarak kabul edilebilir modeller olduğu ancak yüksek sıralı (kademeli) (high order) modelin istatistiksel olarak daha iyi uyum gösterdiği bulunmuştur (Tablo 3).

TABLO 2. Ölçeğin Bileşen Dağılımı.

	Fiziksel 1	Fiziksel 2	Fiziksel 3	Fiziksel 4	Bilişsel	Sosyal	Ortak Varyans
4. Bayılacak gibi hissettiğim zaman bu durum beni korkutur.	0,688	0,213	0,143	0,143	-0,079	-0,012	0,565
8. Kusacakmış gibi hissettiğim zaman korkuya kapılıyorum.	0,625	0,021	0,032	0,007	0,382	0,012	0,539
3. Titrediğimi hissettiğim zaman korkarım.	0,482	0,036	0,457	0,049	0,208	-0,145	0,509
10. Nefes almakta zorluk çektiğimde bu durum beni korkutur.	0,455	0,318	-0,116	0,219	-0,020	0,146	0,391
18. Vücudumdaki tuhaf hisler beni korkutur.	0,079	0,778	0,146	-0,115	0,082	0,070	0,659
14. Vücudumda alışık olmadığım bir şeyler hissetmek beni korkutur.	0,244	0,612	-0,102	0,217	0,134	0,254	0,574
16. Kendimi huzursuz hissetmem beni korkutur.	0,171	0,553	0,180	0,282	0,131	-0,200	0,504
11. Karnım ağrıdığına gerçekten hasta olabilirim diye endişelenirim.	0,016	0,441	0,285	-0,081	0,184	0,019	0,316
13. Başka çocuklar titrediğimi fark ederler.	0,025	0,039	0,698	0,036	0,000	0,129	0,508
9. Kalbimin hızlı çarptığını fark ettiğimde bir hastalığım var zanneder ve kaygılanırım.	-0,112	0,095	0,635	0,173	0,089	-0,059	0,467
6. Kalbimin hızlı çarpması beni korkutur.	0,329	0,220	0,590	-0,147	0,010	-0,037	0,527
7. Karnımın guruldaması beni utandırır.	0,216	0,105	0,143	0,715	0,072	0,075	0,600
2. Dikkatimi ödevlerimi yapmaya toplayamadığımda aklımı kaçırıyor olabilirim diye düşünerek endişelenirim.	0,086	0,147	0,025	-0,105	0,704	0,073	0,542
12. Dikkatimi ödevlerime toplayamadığım zaman bu durum beni korkutur.	0,006	0,142	0,056	0,272	0,663	-0,003	0,537
15. Korktuğum zaman aklımı kaybettiğimi düşünüp endişelenirim.	0,187	0,155	0,287	-0,417	0,446	-0,075	0,521
5. Duygularımı kontrol altında tutmaya dikkat ederim.	-0,007	0,201	-0,023	0,025	-0,075	0,775	0,648
17. Duygularımı belli etmekten hoşlanmam.	-0,026	-0,147	0,180	0,286	0,293	0,576	0,554
1. Korktuğumu başkaları fark etsin istemem.	0,475	0,000	-0,106	-0,273	-0,005	0,489	0,551

Güvenilirlik ölçümleri

1. İç Tutarlılığı: Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için ölçek maddelerinin iç tutarlılığına ve test tekrar test bağıntısına bakılmıştır. İç tutarlılığının saptanması için Cronbach alfa güvenilirlik analizi kullanılmıştır. Bu yöntemle bulunan iç tutarlılık katsayısı 0,74 olarak saptanmıştır. Alt ölçeklerin iç tutarlılığı değerlendirildiğinde iç tutarlılık katsayısı; sosyal 0,36, bilişsel 0,43, fiziksel 0,73 olarak bulunmuştur.

2. Test-tekrar test güvenilirliği: Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğinin saptanması için 20 kişilik bir gruba 10 gün arayla ÇADİ uygulaması iki kere yapılmıştır. İki uygulamada bulunan toplam puan bağıntı katsayısı $r=0,77$ olarak bulunmuştur ($p<0,001$).

Demografik verilere göre ÇADİ puanları

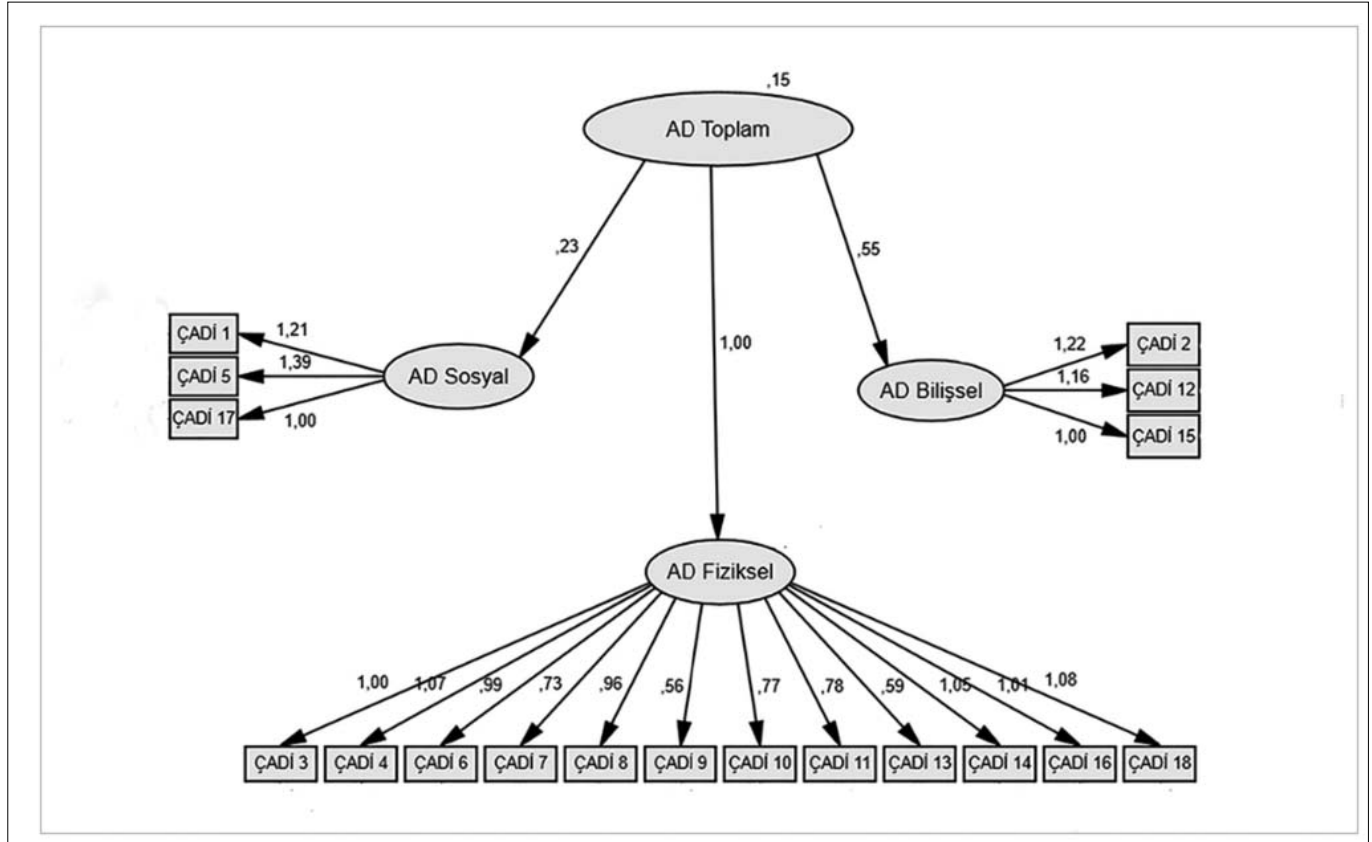
Yapılan değerlendirmede ÇADİ ortalama puanı $32,56\pm 6,02$ olarak bulunmuştur. Anksiyete duyarlılığının yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik duruma göre farklılık gösterip göstermediğini saptamak üzere varyans analizi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi ve Tukey testi kullanılarak yapılan değerlendirmeye göre yaş gruplarına göre ÇADİ toplam puanında anlamlı fark bulunmamıştır.

ÇADİ toplam puanı açısından cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmaya göre, kızların puan ortalaması erkekler göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Sosyoekonomik düzeye göre ise alt, orta ve üst SED arasında anlamlı fark saptanmamıştır (Tablo 4).

TABLO 3. Doğrulayıcı Faktör Analizi.

	χ^2	Sd	χ^2/sd	p	RMSEA	CFI	GFI
Ayrı Bağıntılı faktörlü yapı	238,041	133	1,790	<0,001	0,049	0,826	0,922
Tek Faktörlü yapı	262,239	135	1,943	<0,001	0,054	0,789	0,913
Kademeli (Higer order) yapı	235,249	132	1,782	<0,001	0,049	0,829	0,922

ŞEKİL 1. Kademeli Model.

AD:Anksiyete Duyarlılığı.

ÇADİ: Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi.

TARTIŞMA

Bu çalışmada normal popülasyonu temsil eden sağlıklı gönüllülerde ÇADİ'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve sonuçlarımız ÇADİ Türkçe formunun oldukça iyi psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermiştir. Çalışmada olgu alma esnasında cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve yaş gibi değişkenlerin eşit dağılımına dikkat edildiği için, elde edilmiş olan verilerde anksiyete duyarlılığına etki edebilecek faktörlerin dışlanması sağlanmıştır.

Çocuk Anksiyete Duyarlılığı Ölçeği'nin geçerliğinin değerlendirilmesi için, anksiyete duyarlılık kavramıyla benzerlikleri kabul edilen sürekli anksiyete ve beraberinde durumluk anksiyete puanları ile bağıntısına bakılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlarda beklentimize paralel olarak ÇADİ en yüksek bağıntıyı sürekli anksiyete puanları ile göstermektedir. Bunun yanında durumluk anksiyete puanlarıyla da anksiyete duyarlılığı puanlarının anlamlı derecede bağıntılı olduğu gösterilmiştir (Tablo 1). Yapılan çalışmalar anksiyete duyarlılığı yüksek olan bireylerde anksiyetenin daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir (Mantar ve ark. 2010). Bu araştırmada elde edilen bulgular da bu çalışma sonuçları ile uyumludur.

Faktör analizinde örneklem büyüklüğünün yeterli düzeyde olması değişkenler arası ilişkinin güvenilirliği için önemlidir. Çalışmamızda hesaplanan örneklem büyüklüğünün yeterliliğini saptamada kullanılan Kaiser-Meyer-Olkin testi örneklem yeterliliği ölçütü 0,78 gibi yüksek bir değerde saptanmıştır ve Barlett testi sonucunda da anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,001$). Bu nedenle veri kümemizin faktör analizine uygun olduğu düşünülmüştür.

Yazında ÇADİ'nin 2,3 ya da 4 faktörlü olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. En çok kabul gören sosyal, bilişsel ve fiziksel

TABLO 4. Cinsiyet ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Anksiyete Duyarlılığı.

	Cinsiyet	S	Ortalama	T testi
Cinsiyet	Kız	181	33,41±6,16	$t=2,85$ $p=0,005$
	Erkek	144	31,51±5,70	
	Düzey	S	Ortalama	ANOVA
Sosyoekonomik düzey	Alt	108	32,76±6,33	$F=0,189$ $p=0,828$
	Orta	91	32,69±6,20	
	Üst	126	32,31±5,66	

alt faktörleri içeren 3 faktörlü modeldir (Silverman ve ark. 2003, Adronetto ve ark. 2008). Bizim çalışmamızda temel bileşenler analizi ve varimax rotasyon sonucu özdeğeri (eigen value) 1'den büyük olan 6 faktör belirlenmiştir. Yazında ÇADI'nin sosyal, bilişsel ve fiziksel olmak üzere üç alt ölçüğe sahip olduğu gösterilmektedir. Bu 6 faktörden 2'si yazında kullanılan bilişsel ve sosyal faktörlerle birebir uyumludur. Yazında fiziksel alt faktörü oluşturan maddeler bu çalışmada 4 gruba ayrılmıştır. Lambert ve arkadaşları (2004) açıklayıcı faktör analizinde benzer şekilde 6 faktörlü yapıyı gözlemlemiş, ancak yazınla uyumlu hale getirme amacıyla faktör sayısı azaltılmıştır. Ülkemizde yapılacak çalışmaların dünyadaki diğer çalışmalarla karşılaştırma olanağını ortadan kaldırmayacağı için ölçüğün bütünlüğünün Türkçe formunda da korunmasının daha uygun olacağı kanısına varılmıştır. Yazınla uyumlu şekilde 3 faktör olarak düzenlendikten sonra doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde uyum indekslerinden $\chi^2/sd < 2$ olması $p < 0,05$ olması, GFI ve CFI değerlerinin 0,90'dan büyük olması, RMSA'nın 0,05'ten küçük olması iyi uyuma işaret etmektedir. Bu çalışmada oluşturduğumuz her 3 modelde de CFI dışındaki ölçütler iyi uyuma işaret etse de, CFI düşüklüğü uyumun kabul edilebilir ölçüde olduğuna işaret etmektedir. On sekiz maddeli ve 3 faktörlü olarak düzenlenen bir diğer çalışmada da CFI değerlerinin 0,9'un altında kaldığı görülmektedir (Adornetto ve ark. 2008). Bu değerler her 3 modelin de kabul edilebilir ölçüleri karşılığını ancak 3 alt faktörlü ve kademeli (high order) modelin en iyi uyum sağlayan yapı olduğunu göstermektedir (Şekil 1).

Faktör yükleri için kesim noktası 0,30-0,32 arasında değişmektedir. Bu çalışmada da tüm faktör yükleri bu değerlerin üzerindedir. Değerlendirilen tüm bu parametreler ÇADI'nin geçerli bir ölçek olduğunu göstermiştir.

İç tutarlılığının değerlendirilmesi için bir iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. ÇADI'nin İngilizce formunun geçerlik güvenilirlik çalışmasında 0,87 olarak elde edilen Cronbach alfa, α katsayısı bu çalışmada 0,74 bulunmuştur. Bu değer oldukça güvenilir olarak değerlendirilebilir. Ayrıca alt faktörler için de iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları hesaplanmış ve Cronbach alfa değeri sosyal 0,36, bilişsel 0,43, fiziksel 0,73 olarak bulunmuştur. Bu sonuç fiziksel alt faktörün tek başına oldukça güvenilir olduğunu, diğer alt faktörlerin

bağıntılı veya kademeli olarak bütüne katkı sağlar formda kullanılmasının daha uygun olduğuna işaret etmektedir. Fiziksel belirti puanlarında daha yüksek olan iç tutarlılık değerleri, kültürel olarak Türk toplumunun fiziksel belirtilere karşı daha hassas olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Bir başka güvenilirlik değerlendirmesi olan test tekrar test bağıntısı da saptanmıştır. Birçok yazar tarafından AD'nin süreklilik gösterdiği ya da bir kişilik özelliği olduğu bildirilmekteyken, bu duyarlılığı saptamaya çalışan bir ölçek için bu yöntem önemli bir güvenilirlik ölçüsüdür. Silverman ve arkadaşlarının (1991) geçerlik güvenilirlik çalışmasında, test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,76 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ÇADI'nin test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,77 ve $p < 0,001$ olarak bulunmuştur. Bu veri ve test tekrar test güvenilirliğinin iyi (güvenilir düzeyde) olduğunu göstermiştir.

Sağlıklı grupların ÇADI'de, ABD'de 31,3, 33,71-32,73 (Chorpita ve Daleiden 2000, Lambert ve ark. 2004), Hollanda'da 27,2 puan aldıkları görülmüştür (van Widenfelt ve ark. 2002). Bu çalışmada sağlıklı grubun ortalaması 32,56 idi ve yukarıdaki bulgularla uyum içindedir.

Her ne kadar Türk toplumunu temsil etmesi açısından gerekli sosyoekonomik veriler dengelenmeye özen gösterilse de çalışmanın tek ilde yapılmış olması çalışmanın kısıtlılıklarındandır. Bununla birlikte daha büyük örneklem alınması ve kızlar-erkekler, çocuklar ve ergenler olarak ayrı ayrı grupların değerlendirilmesi faktör yapısı konusunda daha net fikirler verebilir.

Tüm bu kısıtlılıklarla birlikte çalışmamızdan elde ettiğimiz veriler ÇADI'nin çocuk ve ergenlerde anksiyete duyarlılığını değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermiştir. Bu araştırma ile psikiyatri araştırmalarında kullanılmak üzere Türkçeye kazandırılan ÇADI'nin özellikle panik bozukluk başta olmak üzere diğer anksiyete bozuklukları, depresyon ve dürtü kontrol sorunlarının daha iyi anlaşılmasında ve tedavi planlamasında yararlı olacağı görüşündeyiz. Bunun yanında özellikle travma sonrası stres bozukluğu gibi gruplarda hangi gruba koruyucu tedavi verilmeli sorusuna çok kısa sürede yanıt verebilir. Bu ölçekle yapılacak araştırmaların AD kavramındaki çözülmemiş konulara da ışık tutacağı söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Adornetto C, Hensdiek M, Meyer A ve ark. (2008) The factor structure of the Childhood Anxiety Sensitivity Index in German children. *J Behav Ther Exp Psychiatry* 39:404-16.
- Ayvaşık HB (2000) Kaygı duyarlılığı indeksi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi* 15:43-57.

- Bilgiç A, Türkoğlu S, Ozcan O ve ark. (2013) Relationship between anxiety, anxiety sensitivity and conduct disorder symptoms in children and adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD). *Eur Child Adolesc Psychiatry* 22:523-32.

- Chorpita BF, Daleiden EL (2000) Properties of the childhood anxiety sensitivity index in children with anxiety disorders: Autonomic and nonautonomic factors. *Behav Ther* 31:327-49.

- Kiliç EZ, Kiliç C, Yılmaz S (2008) Is anxiety sensitivity a predictor of PTSD in children and adolescents? *J Psychosom Res* 65:81-6.

- Lambert SF, Cooley MR, Campbell KD ve ark. (2004) Assessing anxiety sensitivity in inner-city African American children: psychometric properties of the childhood anxiety sensitivity index. *J Clin Child Adolesc Psychol* 33:248-59.
- Mantar A, Yemez B, Alkın T (2010) Anksiyete duyarlılığı indeksi-3'ün Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Derg* 21:225-34.
- Mantar A, Yemez B, Alkın T (2011) Anksiyete duyarlılığı ve psikiyatrik bozukluklardaki yeri. *Türk Psikiyatri Derg* 22:187-93.
- McNally RJ (1996) Anxiety sensitivity is distinguishable from trait anxiety. *Current controversies in the anxiety disorders*, Rapee RM (Ed.), New York: Guilford, s. 214-27.
- Özusta Ş (1995) Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinin Uyarılama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi* 10:32-44.
- Reiss S, McNally RJ (1985) The expectancy model of fear. *Theoretical Issues in Behavior Therapy*, Reiss S, Bootzin RR (Ed.) New York: Academic, s. 107-21.
- Reiss S, Peterson RA, Gursky DM (1986) Anxiety sensitivity, anxiety frequency and the prediction of fearfulness. *Behav Res and Therapy* 24: 1-8.
- Schmidt NB, Zvolensky MJ (2007) Anxiety sensitivity and CO2 challenge reactivity as unique and interactive prospective predictors of anxiety pathology. *Depress Anxiety* 24:527-36.
- Silverman WK, Fleisig W, Rabian B ve ark. (1991) Childhood Anxiety Sensitivity Index. *J Clin Child Psychol* 20:162-8.
- Silverman WK, Goedhart AW, Barrett P ve ark. (2003) The facets of anxiety sensitivity represented in the childhood anxiety sensitivity index: confirmatory analyses of factor models from past studies. *J Abnorm Psychol*, 112:364-74.
- Spielberger CD (1976) The measurement of state and trait anxiety: Conceptual and methodological issues. *Monogr* 2:713-5.
- Stein MB, Jang KL, Livesley WJ (1999) Heritability of anxiety sensitivity: a twin study. *Am J Psychiatry* 156:246-51.
- Taylor S, Zvolensky MJ, Cox BJ ve ark. (2007) Robust dimensions of anxiety sensitivity: Development and initial validation of the Anxiety Sensitivity Index-3. *Psychol Assess* 19:176-88.
- van Beek N, Griez E (2003) Anxiety sensitivity in first-degree relatives of patients with panic disorder. *Behav Res Ther* 41:949-57.
- van Widenfelt BM, Siebelink BM, Goedhart AW ve ark. (2002) The Dutch Childhood Anxiety Sensitivity Index: psychometric properties and factor structure. *J Clin Child Adolesc Psychol* 31:90-100.